

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

ПРОГРАМА
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**ВЕРБАЛЬНІ КУЛЬТУРНІ КОДИ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

9 листопада 2021 року

Кам'янець-Подільський

Організаційний комітет конференції

Голова організаційного комітету

Людмила Марчук завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор

Заступники голови організаційного комітету

Борис Коваленко декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, доцент

Анжеліка Попович доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор педагогічних наук, доцент

Член організаційного комітету

Тетяна Джурбій заступник декана факультету української філології та журналістики з наукової роботи та інформатизації навчального процесу Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії української літератури та компаративістики

Модератор інтернетної конференції

Анжеліка Попович доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор педагогічних наук, доцент

Адреса організаційного комітету:

Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
кафедра української мови,
вул. Огієнка, 61,
м. Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область,
32300
тел. (03849) 31213

Регламент роботи конференції

- 9.30 – 10.00** – реєстрація учасників конференції, налагодження онлайнного зв'язку
- 10.00 – 11.45** – пленарне засідання
- 11.50 – 13.30** – секційні засідання
- 13.30 – 14.00** – обідня перерва
- 14.00 – 15.30** – секційні засідання
- 16.30 – 17.00** – підсумкове пленарне засідання.

Режим проведення конференції – відеозв'язок через додаток Google Meet (<https://meet.google.com/dqd-cxhq-nnn>).

Доповідь на пленарному засіданні – 20 хв.
Доповідь на секційному засіданні – 10 хв.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Вітальне слово

- Світлана Миронова** проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор педагогічних наук, професор
- Борис Коваленко** декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, доцент кафедри української мови
- Людмила Марчук** завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор

Доповіді

Олена Горошкіна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу навчання української мови та літератури, Інститут педагогіки НАПН України
**РОБОТА З ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМАМИ НА УРОКАХ РОЗВИТКУ
 ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ В ЛІЦЕЇ**

Визначено виховний потенціал системного застосування лінгвокультурем на уроках розвитку зв'язного мовлення в ліцеї. Акцентовано на використанні лінгвокультурем *вишиванка, рушник, писанка, оберіг, козак, козацтво* та ін. Підтверджено вартісність таких прийомів навчання, як робота зі словниками, з'ясування лексичного значення слова та його етимології, добір спільнокореневих слів, синонімів, антонімів, фразеологізмів з цими лексемами, аналіз лінгвокультурем у художніх текстах тощо.

Ключові слова: лінгвокультурема, українська мова, уроки розвитку зв'язного мовлення, ліцей.

Наталія Коваленко, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОМПОНЕНТ *ніч* У СКЛАДІ ФРАЗЕМ УКРАЇНСЬКИХ ГОВОРІВ

Досліджено просторове поширення та ареальне варіювання фразеологізмів із компонентом *ніч* на матеріалах лексикографічних праць і зразків діалектних текстів говорів південно-західного наріччя української

мови. Акцентовано на культурно-національних кодах у семантиці фразем, виявлено регіональні риси, взаємовпливи з іншими мовами.

Ключові слова: діалектизм, фразема, діалектне мовлення, фразеологічний словник, діалектний текст.

Людмила Марчук, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ РЕЛІГІЙНИХ СИМВОЛІВ У ПРОЗІ РОМАНА ІВАНИЧУКА

У роботі досліджено вербалізацію християнських слів-символів роману Романа Іваничука «Хресна проща», тенденції та чинники, що зумовили виникнення і функціонування християнської символіки в українській мові з урахуванням лексичних і структурно-семантичних особливостей слова-символа.

Ключові слова: вербалізований символ, лексема, гіперсема, мовна картина світу, концепт.

Анжеліка Попович доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛІНГВОЕКОЛОГІЧНИЙ ПРИНЦИП НАВЧАННЯ СТИЛІСТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

У статті проаналізовано аспекти реалізації лінгвоекотологічного принципу в навчанні стилістики майбутніх учителів української мови і літератури. Увагу звернено на такі площини, як створення екологічного мовного середовища, формування екологічної (толерантної) комунікативної поведінки й лінгвоекотологічного мислення, виконання вправ і завдань з питань екології мови. Для створення на заняттях зі стилістики екологічного мовного середовища, яке позитивно впливатиме на кожного здобувача, пропонуються ситуативні вправи й рольові ігри, пошуково-дослідницькі завдання тощо. Аналіз текстів публіцистичного стилю дозволить виявити випадки порушення екологічності мови. Актуальним й цікавим аспектом роботи стане аналіз стилістичних особливостей сучасних видів комунікації.

Ключові слова: методика навчання стилістики української мови, вища школа, учитель української мови і літератури, принцип навчання, лінгвоекотологічний принцип.

Тетяна Сукаленко, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики, української словесності та культури Навчально-наукового інституту гуманітарних наук, Університет державної фіскальної служби України

МОВНІ ОДИНИЦІ У ФОРМУВАННІ КОНЦЕПТУ «ЖІНКА» В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

У статті здійснено спробу структурувати концепт «жінка», взявши за основу ієрархію елементів досліджуваної концептуальної структури, яка містить такі елементи: мікроконцепт «ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНОСТІ», у межах якого розглянуто концептуальний аспект «Зовнішність»; мікроконцепт «БІОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ» (концептуальний аспект «Вік»); мікроконцепт «СОЦІАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДИНИ». У художньому дискурсі, що став об'єктом аналізу, виокремлено значну кількість мікроконтекстів, які містять характеристики жінок відповідно до їхнього віку. Щодо характеристик жінки відповідно до її соціальних ролей спостережено оцінювання жінки залежно від її соціального статусу – одружена / неодружена, а також за її соціальними ролями дружини, дочки, матері. Мовні засоби, які застосовують письменники для вербалізації цього структурного елементу концепту жінка, містять паремії, що вказують на нерозривний зв'язок між подружньою парою, тим самим актуалізують концепт чоловік, який є концептом-дуплетом для концепту «жінка». Здійснене дослідження дозволяє стверджувати, що концепт «жінка» в сучасному художньому дискурсі – явище багатоаспектне й багатокомпонентне.

Ключові слова: концепт «жінка», художній дискурс, мовні засоби, структура концепту, лінгвокультура, лексеми, мовні характеристики.

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

СЕКЦІЯ 1

КАТЕГОРІЇ, КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АПАРАТ І ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

Софія Бурмецька, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДИНАМІКА МЕТАФОРИ В ПОЕЗІЇ ОКСАНИ ПОЧАПСЬКОЇ

Окреслено питання дослідження динаміки метафори у поезії подільської поетеси. Метафора як мовний, когнітивний і культурний феномен володіє значним динамічним потенціалом, реалізацію якого забезпечує інтелектуальна активність носіїв мови. Будь-які зміни змісту концептуальних метафори спричиняють появу на їх основі нових метафор, що і є одним із виявів динаміки.

Ключові слова: динаміка метафори, когнітивний феномен, носії мови, мовний метафоризаційний процес, базові метафоричні моделі.

Оксана Галайбіда, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВНІ ЗАСОБИ КОНТРАСТУ

У ПОЕМІ ГЕНРІ ЛОНГФЕЛЛО «ПІСНЯ ПРО ГАЙАВАТУ»

Поема Лонгфелло стала неповторною вербалізацією міфів та вірувань корінних американських племен. У мовно-естетичному освоєнні індіанського світу письменник неодноразово вдається до фігур контрасту, які є характерними для усної, особливо фольклорної, оповіді. Вживання семантично контрастних лексем (антонімів) сприяє яскравому відтворенню подій та супроводжується емоційно-експресивними барвами мовлення.

Ключові слова: мовні засоби контрасту, індіанський епос, вербалізація, антонім, емоційно-експресивний.

Наталія Дзюбак, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СИНТАКСИЧНІ МАРКЕРИ РОЗМОВНОСТІ В УСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Проаналізовано лінгвістичні та комунікативно-прагматичні особливості розмовного наукового дискурсу. Розглянуто чинники, що

урізноманітнюють наукову творчу діяльність і зумовлюють введення нетипових мовних засобів у наукове спілкування. Визначено типологію синтаксичних одиниць, що є маркерами розмовно-побутового мовлення в усному науковому дискурсі.

Ключові слова: розмовне мовлення, науковий дискурс, неповні речення, парцельовані речення, мовець, реципієнт.

Анастасія Заворотня, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Університет державної фіскальної служби

ВЕРБАЛЬНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ВИХОВАННЯ» В УКРАЇНСЬКІЙ АКСІОЛОГІЇ

Проаналізовано засоби вербальної об'єктивації концепту «виховання» як складника системи української аксіології, окреслено теоретичні засади вивчення аксіологічних концептів у лінгвістиці; описано принципи визначення засобів вербальної об'єктивації концепту «виховання» як складника системи української аксіології. Увагу акцентовано на працях В. Карасика, Г. Слишкіна, А. Чичкова, О. Кубрякової, Ю. Степанова, А. Вежбицької. Образний компонент концепту «виховання» формується за допомогою переважно дієслівних метафор, що є належними здебільшого до сталих мовленнєвих конструкцій.

Ключові слова: концепт, вербальний, об'єктивація, соціум, концептополе.

Римма Монастирська, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ НОРМАТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Досліджено тенденції формування та розвитку сучасної нормативної термінології на матеріалі словників та текстів наукового стилю. Здійснено огляд сучасних мовознавчих досліджень, присвячених вивченню різних аспектів становлення та розвитку нормативної термінології. Особливу увагу зацентовано на характеристиці мовних та позамовних чинників, що чинять істотний вплив на формування усіх тематичних компонентів сучасного термінологічного словника. Обґрунтовано висновки щодо когнітивного аспекту творення нормативних термінів та термінопонять. Окреслено перспективи подільших наукових розвідок у галузі нормативної термінології.

Ключові слова: когнітивна наука, науковий стиль, інтрамовний, екстрамовний, термінологічний словник, лексико-семантичні групи.

Леся Прокопів, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОНЦЕПТОСФЕРА КОХАННЯ

В РОМАНІ ДАРИ КОРНІЙ «ТОМУ, ЩО ТИ Є»

У розвідці окреслено особливості вербалізації концепту кохання. Аналіз емотивно маркованого концепту виявив особливості вербальної репрезентації емоційного стану героїв, який зумовлений номінативними засобами – прямою лексико-семантичною номінацією, вторинною номінацією й опосередкованим контекстом. Для передачі емотивного стану кохання у романі авторки використовується чимала кількість емотивів-виразників.

Ключові слова: вербалізація концепту, українська лінгвоментальність, художній дискурс, мікроконцептосфера, мовна картина світу.

Аліна Козярук, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТОПОНІМІЧНІ ЗАСАДИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ МІСЦЯ І ЧАСУ

У статті проаналізовано вплив екстра- та інтралінгвістичних чинників на сучасну українську урбаноніміку та ергономіку, які з кінця ХХ століття знаходяться в стані «ономастичного буму». Об'єктом вивчення топоніміки є топонім, тобто назва будь-якого одного географічного об'єкта.

Ключові слова: топонім, урбанонім, ергонім, ономастика, топонімічний простір.

СЕКЦІЯ 2

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ФЕНОМЕНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Інна Беркешук, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФЕМІНІТИВИ У ПОВІСТІ ІРЕНИ КАРПИ «ПЛАНЕТА ТЬОЛОК»

Проаналізовано фемінну лексику повісті. Увагу зацентовано на працях М.Брус, А.Нелюби, Л.Марчук, Л.Ставицької, С.Семенюк. Серед фемінітивів різних груп яскраво виділяються і мають досить вагоме значення як складні конструкції, так і прикладкові сполуки. Основна увага приділяється з'ясуванню особливостей вторинної номінації жінок у перифрастичній сфері.

Ключові слова: фемінітив, словотворний засіб, фемінна лексика, вторинна номінація жінок, обценна лексика, назви жіночих професій.

Яна Борцова, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ В КОМУНІКАТИВНІЙ СИТУАЦІЇ ПОЗДОРОВЛЕННЯ

Проаналізовано ввічливість як функціонально-семантичну категорію, план змісту якої визначають значеннєві компоненти ввічливого спілкування, а план вираження – різнорівневі вербальні та невербальні засоби, що репрезентують її в комунікативному акті. З'ясовано прагматичні аспекти етикетних формул у комунікативній ситуації поздоровлення.

Ключові слова: категорія ввічливості, комунікативна ситуація, комунікативний акт, етикетна формула, вербальні компоненти спілкування, невербальні компоненти спілкування.

Світлана Каленюк, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та прикладної лінгвістики, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМИ «КОЗАК» В УКРАЇНСЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Проаналізовано місце лінгвокультури «козак» в українській лінгвокультурі, розглянуто лінгвокультурний типаж «козак». Звернення до лінгвокультури «козак», як одиниці української мовної картини світу дозволяє розкрити особливості культури України і світосприйняття української лінгвокультурної спільноти. Увагу акцентовано на працях В. Воробйова, Л. Мацько, С. Єрмоленко, В. Жайворон, Н. Арутюнової, В. Маслової. Лінгвокультурема «козак» входить до етнокультурних цінностей, що ідентифікують національну культуру.

Ключові слова: лінгвокультурний концепт, лінгвокультурема, картина світу, лінгвокультурний типаж.

Борис Коваленко, доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, декан факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОВІДАННЯ «НА ОСТРОВІ» М. КОЦЮБІНСЬКОГО (НА МАТЕРІАЛІ ЧОРНОВОГО АВТОГРАФА)

У статті на матеріалі чорнового автографа охарактеризовано мовні особливості та визначено подільські діалектні риси, що виявляються в оповіданні “На острові” М. Коцюбинського. Визначено, що мова твору хоча

й унормована, однак не позбавлена й діалектних рис, зокрема на фонетичному й граматичному рівнях. У рукописі оповідання є чимало слів, характерних для подільського говору.

Ключові слова: М. Коцюбинський, діалектизм, мовні риси, діалектні риси, подільський говір.

Єлизавета Нетеча, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, факультет іноземної філології, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АНГЛІЙСЬКОМОВНА РЕКЛАМА ПАРФУМІВ

Окреслені проблеми, що виникають у процесі складання англійськомовної реклами парфумів; використання у ній граматичних конструкцій щодо просування образу та його впливу на свідомість споживача текстом. У зв'язку зі складнощами, що виникають під час опису запахів, реклами парфумів можуть мати трансформаційний ефект. Трансформаційна реклама створює, змінює або посилює почуття, емоційно підводить споживача до точки кращого сприймання товару. Цією проблемою займалися такі вітчизняні науковці, як Д. Теркулова, В. Маслова, К. Асанкова, С. Селівестров, а також зарубіжні дослідники Ф Джефкінс, К. Хопкінс, Ч. Морріс.

Ключові слова: реклама, парфуми, граматичні структури, трансформаційний аспект.

Ірина Швець, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

МУЛЬТИМОДАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ РЕКЛАМИ

Завдяки мультимодальному підходу, що включає в себе структурно-семіотичний аналіз і контент-аналіз, у цьому дослідженні виявлено та описано зразки зовнішньої реклами як полікодові комплекси.

Ключові слова: мультимодальність, полікодові тексти, рекламний дискурс, мультимодальний аналіз, вербальні та невербальні складові зовнішньої реклами.

Зореслава Шевчук, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ КОНФЛІКТНОГО СПІЛКУВАННЯ ЖІНОК (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ЖІНОЧОЇ ПРОЗИ)

Проаналізовано основні комунікативні стратегії мовленнєвої поведінки жінок у конфліктних ситуаціях. З'ясовано природу дефініції «мовна особистість», яка реалізується в мовній діяльності та в навиках виявляти комунікативну компетенцію у процесі мовленнєвої поведінки. Потрактовано

поняття «комунікативна стратегія» як послідовність певних дій у межах відрізка комунікації, що визначає відбір мовних засобів і способів вираження для досягнення мети спілкування. Визначено основні типи комунікативних стратегій мовленнєвої поведінки жінок у ситуаціях конфлікту, а саме: комунікативна стратегія декларування впевненості (реалізується в текстах за допомогою тактики аргументування, залякування, погрози), комунікативна стратегія наростання конфлікту (реалізується у текстах за допомогою тактики гніву, агресивності), комунікативна стратегія уникнення конфлікту (реалізується у текстах за допомогою тактики порозуміння зі співрозмовником, домовленості).

Ключові слова: мовна особистість, комунікативна стратегія, комунікативна тактика, конфліктна ситуація, мовна одиниця.

Наталія Шеремета, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АНДРОЦЕНТРИЧНА ПАРАДИГМА СУЧАСНОГО МЕДІЙНОГО МОВЛЕННЯ

Проаналізовано основні тенденції андроцентричної парадигми сучасного медійного мовлення. Закцентовано увагу на гендерній асиметричності лексико-граматичної системи української мови, що виявляється в структурі мови (надмірне вживання маскулізмів та семантично агендерних іменників чоловічого роду, загальний чоловічий рід з актуальною жіночою семантикою, лексичні лакуни жіночого роду й ін.) та у мовній практиці (гендерні стереотипи, пейоративізація звертань, компліментів, сексистські жарти, асиметричні образи статей та ін.).

Ключові слова: гендер, гендеровано чутливе письмо, андроцентризм мови, маскулізми, фемінітиви.

Яна Журенко, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ГЕНДЕРНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНОЧОЇ ПРОЗИ

У статті проаналізовано спрямованість сучасної лінгвістики на інтеграцію лінгвокультурологічного підходу, описано гендерно марковану лексику, яка є унікальним фрагментом мовної картини світу в плані семантичного наповнення та культурологічного значення.

Ключові слова: гендерні стереотипи, фемінітиви, гендерно маркована лексика, експресема, жіноча проза.

Богдана Козярук, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЦИСТИКИ ЛЕВКА ЛУК'ЯНЕНКА

У статті подаємо аналіз публіцистичного стилю як основи для формування громадської думки. Щоб формувати громадянську думку, публіцистичний стиль має бути бездоганим стосовно логічної побудови. У різних жанрах публіцистики логічний та емоційно-експресивний елементи мають неоднакове співвідношення, але в публіцистичному стилі логіка викладу та емоційно-експресивне забарвлення мають бути взаємно зрівноважені, оскільки публіцистика мусить бути одночасно і впливовою, й інформативною.

Ключові слова: публіцистичний стиль, жанри мовлення, національна ідея, офіційно-діловий стиль, суспільно-політична лексика.

Уляна Чайковська, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ІННОВАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

У роботі аналізуємо неологізми на матеріалі політичних текстів у різноманітних аспектах: лексикологічному та стилістичному, що зумовлено спрямованістю сучасних досліджень на вивчення індивідуально-авторських утворень загалом як узірців динамічних змін у лексичному складі мови, а також словотворчих мовних можливостей і тенденцій

Ключові слова: політична лінгвістика, неологізм, неологія, функційно-стилістичні особливості, суспільно-політична лексика.

Наталія Шаповалова, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СТИЛІСТИЧНО-ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ СИНЕСТЕЗІЙНОЇ МЕТАФОРИ В ПРОЗІ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО

Вирізнено мовностилістичні особливості синестезійних метафор у мовотворчості Ірен Роздобудько. Метафори ампліфікуються для підсилення сказаного й нагромадження емоційного сприймання. Синестезія Ірен Роздобудько уможлиблює сприймання неживих предметів, абстракцій, природних явищ через поєднання зорових вражень із дотиковими (кольоровий, об'ємний рух). Потлумачено одночасне апелювання до різних органів чуттів і каналів сприймання, що епатує читача, вводить у стан «сенсорної розгубленості». Зафіксовано доповнення зорових картин

дотиковими спогадами, що надає метафорі особливого, індивідуально-авторського звучання.

Ключові слова: метафора, художній образ, синестезій на метафора, індивідуально-авторське звучання, мовностилістичні особливості.

СЕКЦІЯ 3

МЕНТАЛЬНИЙ СВІТ УКРАЇНЦЯ В МОВНИХ КОДАХ

Тетяна Боднар, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФРАЗЕОЛОГІЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ СОМАТИЧНОГО КОДУ В ПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ

Проаналізовано соматичний код української культури на матеріалі фразем подільських говірок, що дало змогу розширити розуміння ареальної фразеологічної картини світу. Увагу акцентовано на культурно-національних маркерах у семантиці фразем із компонентами-соматизмами, виявлено цінні елементи культурного коду та архаїчності, особливі регіональні риси на усіх мовних рівнях.

Ключові слова: соматичний код, фразеологічна картина світу, фразеологічний фонд мови, символічність соматизмів, фразеологічна соматика, соматичний компонент, фразеологічна одиниця.

Альона Григорук, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АНТРОПОНІМИ ГОВІРКОВОГО МОВЛЕННЯ ЯК ВАГОМІ КВАНТИ ЕТНОКУЛЬТУРИ КРАЮ

Визначено критерії, на які опирається класифікація антропонімів, окреслено провідні способи і засоби вторинних назв людини за її інтелектуальними, фізичними або іншими особливостями у говірковому мовленні Поділля. Увагу акцентовано на основних дериватологічних процесах, що відбуваються під час утворення індивідуальних та родових прізвиськ: регресивному (усічувальний: афереза, апокопа, синкопа); суфіксальному різновиді морфологічного словотвору і регресивно-суфіксальному (поєднання усічених імен із додаванням суфіксів).

Ключові слова: говіркове мовлення, діалектизми, антропоніми, вторинна номінація, прізвиська, родові прізвиська.

Тетяна Джурбій, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ТА МЕНТАЛЬНІСТЬ У ТВОРЧОСТІ ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛІША: ІМАГОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Зосереджено увагу на проблемі відображення у творчості П. Куліша національного характеру та національної ментальності. Простежено еволюцію поглядів письменника у потрактуванні вищевказаної проблеми: від раннього етапу творчості до останнього періоду. Досліджено у цьому аспекті ліричні, ліро-епічні та прозові твори письменника.

Ключові слова: національний характер, національна ментальність, імагологія, П. Куліш, національні образи.

Оксана Мозолюк, старший викладач, Фаховий коледж економіки, права та інформаційних технологій Кам'янець-Подільського податкового інституту

ПРОСТОРОВІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ МІСЦЯ В ГОВІРЦІ СЕЛА ВРУБЛІВЦІ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Описано дієслівні словосполучення, що виражають локалізацію предмета близько просторового орієнтира, перед просторовим орієнтиром, а також поза його межами на матеріалі діалектних текстів, записаних у селі Врублівці Кам'янець-Подільського району Хмельницької області. Крім того, виділено семантичні підгрупи локативних словосполучень, простежено їхню продуктивність у мовленні людей середнього й старшого віку.

Ключові слова: говірка, дієслівні словосполучення, локалізація, просторовий орієнтир, просторові словосполучення.

Алла Сірант, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗООМОРФНИЙ КОД КУЛЬТУРИ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ДАРИ КОРНІЙ

Здійснено аналіз праць як мовознавчого, так і культурологічного спрямування, у яких зосереджено увагу на проблемі культурних кодів та способів їх омовлення. Проаналізовано художній дискурс Дари Корній на предмет мовного відображення зооморфного коду культури. Виокремлено тематичні групи лексики, що формують зооморфний код української культури. Виявлено прикметні характеристики засобів омовлення зооморфного коду культури в художніх текстах письменниці та здійснено порівняння контекстуальної семантики лексем-репрезентантів із значенням, зафіксованим у тлумачних та етимологічних словниках української мови.

Ключові слова: художній дискурс, зооморфний код культури, етнічна специфіка, ментальність, мовне вираження, лексема, мовний символ.

Надія Сологуб, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мов Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського
**ДАВНІЙ МІФОЛОГІЧНИЙ СВІТ УКРАЇНЦІВ У ЕТНОГРАФІЧНО-
 ФОЛЬКЛОРНІЙ РОЗВІДЦІ І. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО
 «СВІТОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ»**

Зосереджено увагу на використанні в розвідці «Світогляд українського народу» термінів (*пантеїзм, дуалізм, двоєвіра, язичницька міфологія, геоморфна і зооморфна форма, соціальна ієрархія, дохристиянські вірування, мирове дерево, антропоморфічний*), що засвідчує формування українського наукового стилю. Визначено особливості стилю викладу І.Нечуя-Левицького, який є науково-популярним.

Праця «Світогляд українського народу» засвідчує глибокі знання І.Нечуя-Левицького в галузі української і світової міфології, фольклористики. Письменник рідною мовою розкриває глибини культури українського народу, його багатовікові традиції і світоглядні засади. Розвідка відбиває стан української літературної мови другої половини ХІХ ст. на Східній Україні, а також внесок І.Нечуя-Левицького у стилістичне збагачення писемно-літературної практики.

Ключові слова: міфологічні істоти, лексичне наповнення, мовні особливості, терміни, міфологія.

Олена Шмирко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ
 ЗІ СТРИЖНЕВИМ КОМПОНЕНТОМ «АНІМАЛІЗМ»
 УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Досліджено особливості образного світосприймання українців, що ґрунтується на метафоризованому осмисленні буття, традицій, вірувань, обрядів, звичаїв тощо. Виокремлено спільні й відмінні риси представників тваринного світу, що зафіксовані в німецькій та українській фразеології. Зазначено, що символіка тварин залежить від властивих їм якостей, від тієї ролі, яку вони відіграють у житті людини, від ставлення до тієї чи іншої тварини в різних культурах, від сформованих стереотипів, що ґрунтуються на історії «стосунків» людини з конкретними видами тварин в певних місцевостях, від ступеня знання і розуміння людиною їхніх звичок.

Ключові слова: стрижневий компонент, анімалізм, фразеологічні одиниці, культурно маркований, стереотипи.

СЕКЦІЯ 4

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕНТАЛЬНОСТІ

Тетяна Боднарчук, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВИКОРИСТАННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Проаналізовано переваги та можливості використання літературних творів на практичних заняттях з німецької мови. Виявлено, що робота з літературними творами на заняттях з німецької мови сприяє розширенню лексичного запасу студентів, формуванню їх лінгвосоціокультурної компетентності та креативності. Особливу увагу приділено можливостям використання творів німецькомовної літератури для формування навичок і умінь креативного письма студентів факультету іноземної філології. Увагу акцентовано на дослідженнях німецьких науковців Е. Бено, Ю. Вольфрум, К. Шпіннера та Х. Цопфі.

Ключові слова: практичне заняття з німецької мови, літературні твори, креативність, креативне письмо, техніки креативного письма, лінгвосоціокультурна компетентність.

Марина Вишневська, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сформульовано дидактичну мету проєктувальної діяльності з української мови в чотирьох аспектах: навчальному, розвивальному, виховному та соціалізувальному. Потлумачено принципи створення мотивації проєктної діяльності здобувачів вищої освіти. Успішна реалізація проєкту великою мірою залежить від добре налагодженої групової роботи студентів. Визначено шляхи створення позитивної взаємозалежності здобувачів у підгрупах. Зроблено висновок, що впровадження проєктної технології як одного з можливих шляхів оновлення методики організації освітнього процесу дає можливість якісно змінити форми взаємодії між учасниками педагогічного спілкування.

Ключові слова: метод проєктів, критичне мислення, педагогічне спілкування, здобувачі вищої освіти, групова робота.

Мар'яна Гуменюк, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ НЕПОВНИХ РЕЧЕНЬ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

Проаналізовано еліпсис як результат процесу компресії змісту висловлювання, що слугує засобом гармонізації форми та смислової організації мовленнєвих повідомлень. Викладено досвід вивчення неповних речень на уроках української мови в основній школі. Запропоновано систему пізнавальних завдань та закріплювальних вправ, спрямованих на формування мовних компетентностей учнів під час вивчення теми «Повні та неповні речення. Тире в неповному реченні».

Ключові слова: еліпсис, неповне речення, компресія змісту, мовні компетентності, методи навчання.

Тетяна Кушнір, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЕФЕКТИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ КОМУНІКАЦІЇ В МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виділено напрями використання соціальної мережі Facebook: групове навчання (для роботи здобувачів із викладачем в навчальних міні-групах); індивідуальне навчання (для самоосвіти); випадкове навчання (для несвідомого пізнання нової та корисної інформації в межах конкретної навчальної дисципліни); внутрішньоуніверситетське навчання (для інформування про функціонування закладу вищої освіти та проведені заходи); зовнішньоуніверситетське навчання (для спілкування між учасниками конференцій, олімпіад, змагань, семінарів, таборів, гуртків тощо, що уможливорює створення позитивного емоційного клімату заходів).

Ключові слова: комунікація, комп'ютерні технології, освітній процес, соціальні мережі.

Світлана Никитюк, старший викладач кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОНОВІ ЗНАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

До фонових знань відносяться пов'язані зі словами певної мови відомості культурного, матеріально-історичного, географічного характеру, уявлення про побут, традиції, звичаї. Так, американцям добре відомо, хто такий *Homes Abe* (прізвисько президента Лінкольна), і який асортимент у магазинах *Woolworth* чи "cent stores" (дешеві товари повсякденного вжитку).

Коли людина засвоює чужу мову, вона оволодіває й відповідними фоновими знаннями, через них долучається до культури та менталітету

іншого народу. У процесі вивчення іноземної мови поза мовним середовищем учні оволодівають цими знаннями одночасно із засвоєнням слів з національно-культурною семантикою.

Ключові слова: фонові знання, характер, побут, звичаї, традиції, мова, мовне середовище.

ПІДСУМКОВЕ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ